

BEČKA DEKLARACIJA I PROGRAM DJELOVANJA*

usvojeni na Svjetskoj konferenciji o ljudskim pravima

Beč, 14. - 25. lipnja, 1993.

potvrđeni na 48. zasjedanju Opće skupštine Ujedinjenih naroda, 1993. godine (rezolucija 48/121)

Svjetska konferencija o ljudskim pravima,

smatrajući da je promicanje i zaštita ljudskih prava prioritetni zadatak međunarodne zajednice te da Konferencija pruža jedinstvenu priliku za sveobuhvatnu raščlambu međunarodnog sustava ljudskih prava i mehanizama njihove zaštite u cilju pravednijeg i usklađenijeg unaprjeđenja, a time i promicanja potpunije zaštite tih prava;

priznajući i potvrđujući da ljudska prava proizlaze iz dostojanstva i vrijednosti inherentnih ljudskoj osobi, da je ljudska osoba središnji subjekt ljudskih prava i temeljnih sloboda te da u skladu s tim treba biti njihov prioritetni korisnik i aktivno sudjelovati u ostvarenju tih prava i sloboda;

potvrđujući privrženost ciljevima i načelima sadržanim u Povelji Ujedinjenih naroda i Općoj deklaraciji o ljudskim pravima;

potvrđujući svoju obvezu prema čl. 56. Povelje Ujedinjenih naroda o poduzimanju zajedničkih i pojedinačnih akcija, primjereno naglašavajući razvoj djelotvorne međunarodne suradnje u ostvarivanju ciljeva iz čl. 55., uključujući opće poštivanje i zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda svih;

naglašavajući odgovornosti svih država, suglasno Povelji Ujedinjenih naroda, u razvoju i poticanju poštivanja ljudskih prava i temeljnih sloboda za sve, bez razlike glede rase, spola, jezika ili vjere;

pozivajući se na preambulu Povelje Ujedinjenih naroda, osobito na odlučnost da se ponovno potvrdi vjera u temeljna ljudska prava, u dostojanstvo i vrijednost ljudske osobe, u jednaka prava muškaraca i žena i velikih i malih naroda;

podsjecajući također na odlučnost izraženu u preambuli Povelje Ujedinjenih naroda da se buduće generacije sačuvaju od ratnih strahota, da se uspostave uvjeti u kojima će se pravda i poštivanje obveza koje proizlaze iz ugovora i drugih izvora međunarodnog prava moći ispuniti, da se promiče društveni napredak i bolji životni standard u većoj slobodi, da se živi snošljivost i dobri susjedski odnosi i da se iskoriste međunarodni mehanizmi za promicanje gospodarskog i društvenog napretka svih naroda;

naglašavajući da je Opća deklaracija o ljudskim pravima, koja predstavlja zajednički standard postignuća za sve ljude i sve države, izvor nadahnuća i temelj Ujedinjenih naroda za poticanje razvoja standarda sadržanih u postojećim instrumentima ljudskih

---

* Zbog dužine teksta, izostavljeni su neki dijelovi dokumenta.

prava, osobito Međunarodnom paktu o građanskim i političkim pravima i Međunarodnom paktu o gospodarskim, socijalnim i kulturnim pravima;

imajući na umu glavne promjene koje se zbivaju na međunarodnoj sceni i težnje svih naroda za međunarodnim poretkom temeljenim na načelima sadržanim u Povelji Ujedinjenih naroda, uključujući promicanje i poticanje poštivanja ljudskih prava i temeljnih sloboda za sve te poštivanje načela jednakosti prava i samoodređenja naroda, mira, demokracije, pravde, jednakosti, vladavine prava, pluralizma, razvoja, boljeg životnog standarda i solidarnosti;

duboko zabrinuti različitim oblicima diskriminacije i nasilja kojima su žene širom svijeta i dalje izložene;

priznajući da aktivnosti Ujedinjenih naroda u području ljudskih prava treba racionalizirati i podržati, kako bi se ojačao mehanizam Ujedinjenih naroda u tom području i ostvarili ciljevi sveopćeg poštivanja međunarodnih standarda ljudskih prava;

uzimajući u obzir deklaracije usvojene na trima regionalnim sastancima, u Tunisu, San Joseu i Bangkoku, i pridonose vlada, te imajući na umu prijedloge međuvladinih i nevladinih organizacija, kao i studije neovisnih stručnjaka izrađene u sklopu priprema za Svjetsku konferenciju o ljudskim pravima;

pozdravljajući Međunarodnu godinu starosjedilačkih naroda svijeta 1993. kao potvrdu odlučnosti međunarodne zajednice da tim narodima osigura uživanje svih ljudskih prava i temeljnih sloboda, kao i poštivanje vrednota i posebnosti njihovih kultura i identiteta;

priznajući također da međunarodna zajednica treba pronaći načine i sredstva kako bi uklonila sadašnje prepreke i pronašla odgovor na izazov punog ostvarenja svih ljudskih prava, te kako bi spriječila daljnje kršenje ljudskih prava koje iz toga proizlaze širom svijeta;

prizivajući duh našega vremena i naše stvarnosti koji traži od naroda svijeta i svih država članica Ujedinjenih naroda da se ponovno posvete globalnom zadatku promicanja i zaštite svih ljudskih prava i temeljnih sloboda kako bi osigurali puno i opće uživanje tih prava i sloboda;

odlučni poduzeti nove korake u obvezivanju međunarodne zajednice kako bi se postigao značajniji napredak u promicanju ljudskih prava putem šire i održivije međunarodne suradnje i solidarnosti,

*svečano usvajamo **Bečku deklaraciju i Program djelovanja.***

1. Svjetska konferencija o ljudskim pravima potvrđuje svečanu prisegu svih država da će ispuniti svoje dužnosti glede promicanja općeg poštivanja, jamčenja i zaštite svih ljudskih prava i temeljnih sloboda za sve, u skladu s Poveljom Ujedinjenih naroda,

drugim instrumentima ljudskih prava i međunarodnim pravom. Opća narav tih prava i sloboda je neupitna.

U tom okviru, jačanje međunarodne suradnje u području ljudskih prava je ključno za puno ispunjenje svrhe Ujedinjenih naroda.

Ljudska prava i temeljne slobode prirodne su svim ljudima; vlade snose prvenstvenu odgovornost za njihovu zaštitu i promicanje.

2. Svi narodi imaju pravo na samoodređenje. U skladu s tim pravom, oni slobodno određuju svoj politički status i ostvaruju svoj gospodarski, društveni i kulturni razvoj.

Uzimajući u obzir posebne okolnosti u kojima se nalaze narodi pod kolonijalnom i drugim oblicima strane dominacije ili okupacije, Svjetska konferencija o ljudskim pravima priznaje pravo narodâ na poduzimanje svake legitimne akcije sukladne Povelji Ujedinjenih naroda, u cilju ostvarenja svog neotuđivog prava na samoodređenje. Svjetska konferencija o ljudskim pravima smatra uskraćivanje prava na samoodređenje kršenjem ljudskih prava i naglašava važnost djelotvornog ostvarenja tog prava.

U skladu s Deklaracijom o načelima međunarodnog prava koja se odnose na prijateljske odnose i suradnju među državama sukladno Povelji Ujedinjenih naroda, to se ne smije tumačiti tako da daje pravo ili potiče bilo koji čin kojim bi se dijelom ili u potpunosti osporio ili povrijedio teritorijalni integritet ili političko jedinstvo suverenih i neovisnih država u kojima se poštuje načelo jednakih prava i samoodređenja naroda i u kojima je vlada predstavnik cjelokupnog naroda koji tom području pripada, bez ikakvih razlika.

3. Djelotvorne međunarodne mjere kojima se jamči i nadzire primjena standarda ljudskih prava, trebalo bi poduzeti za narode koji se nalaze pod stranom okupacijom, dok bi djelotvornu pravnu zaštitu protiv kršenja njihovih ljudskih prava trebalo osigurati u skladu s normama ljudskih prava i međunarodnim pravom, osobito Ženevskom konvencijom o zaštiti civilnih osoba u vrijeme rata, usvojenom 14. kolovoza 1949. godine, te u skladu s drugim važećim normama humanitarnog prava.

4. Promicanje i zaštita svih ljudskih prava i temeljnih sloboda moraju postati prioritetni zadatak Ujedinjenih naroda u skladu s njihovom svrhom i načelima, osobito glede međunarodne suradnje. U sklopu tih ciljeva i načela, promicanje i zaštita svih ljudskih prava i sloboda legitimna je briga međunarodne zajednice. Tijela i specijalizirane službe u području ljudskih prava trebale bi, dakle, što više uskladiti svoje aktivnosti temeljene na dosljednoj i objektivnoj primjeni međunarodnih instrumenata ljudskih prava.

5. Sva ljudska prava su opća, nedjeljiva, međusobno ovisna i povezana. Međunarodna zajednica mora ljudska prava razmatrati globalno, na pravedan i jednak način, pod jednakim uvjetima i s jednakim naglascima. Iako se važnost nacionalnih i regionalnih posebnosti te povijesne, kulturne i vjerske razlike moraju uzeti u obzir, države imaju dužnost, bez obzira na njihove političke, gospodarske i kulturne sustave, promicati i štiti sva ljudska prava i temeljne slobode.

6. Nastojanja sustava Ujedinjenih naroda na općem poštivanju i ostvarenju ljudskih prava i temeljnih sloboda svih, pridonose stabilnosti i dobrobiti prijeko potrebnim za miroljubive i prijateljske odnose među državama, te poboljšanju uvjeta za mir i sigurnost kao i za društveni i gospodarski napredak u skladu s Poveljom Ujedinjenih naroda.

7. Procesi promicanja i zaštite ljudskih prava moraju se odvijati u skladu sa svrhom i načelima Povelje Ujedinjenih naroda i međunarodnim pravom.

8. Demokracija, razvoj i poštivanje ljudskih prava i temeljnih sloboda međusobno su ovisni i podupirući. Demokracija se temelji na slobodno izraženoj volji naroda u određivanju svog političkog, gospodarskog, društvenog i kulturnog sustava i svog punog sudjelovanja u svim aspektima života. U tom kontekstu, promicanje i zaštita ljudskih prava i temeljnih sloboda na nacionalnoj i međunarodnoj razini trebaju se provoditi globalno i bezuvjetno. Međunarodna zajednica treba podržati jačanje i promicanje demokracije, razvoj i poštivanje ljudskih prava i temeljnih sloboda u cijelom svijetu.

9. Svjetska konferencija o ljudskim pravima još jednom potvrđuje da međunarodna zajednica treba pružiti potporu najslabije razvijenim zemljama, uglavnom afričkim, koje su se odlučile za proces demokratizacije i gospodarske reforme, kako bi s uspjehom prešle u demokraciju i ostvarile pomake u gospodarstvu.

10. Svjetska konferencija o ljudskim pravima ponovno potvrđuje pravo na razvoj u skladu s Deklaracijom o pravu na razvoj, kao opće i neotuđivo pravo i kao sastavni dio temeljnih ljudskih prava.

Kao što se ističe u Deklaraciji o pravu na razvoj, ljudska osoba je središnji subjekt razvoja.

Iako razvoj olakšava uživanje svih ljudskih prava, zastoje u razvoju ne može biti opravdanje za ograničavanja međunarodno priznatih ljudskih prava. Države trebaju međusobno surađivati u osiguranju razvoja i otklanjanju prepreka razvoju. Međunarodna zajednica treba promicati djelotvornu međunarodnu suradnju u cilju ostvarivanja prava na razvoj i otklanjanja prepreka razvoju. Trajni napredak u primjeni prava na razvoj traži djelotvornu razvojnu politiku na nacionalnoj razini te ravnopravne gospodarske odnose i povoljno gospodarsko okruženje na međunarodnoj razini.

11. Pravo na razvoj treba ostvarivati na način da se jednako zadovolje razvojne potrebe sadašnjih i budućih generacija, uključujući potrebe zaštite okoliša. Svjetska konferencija o ljudskim pravima priznaje da nezakonito odlaganje otrovnih i opasnih sastojaka i otpada predstavlja opasnu prijetnju pravu svakog čovjeka na život i zdravlje.

U skladu s tim, Svjetska konferencija o ljudskim pravima poziva sve zemlje da prihvate i bez odlaganja primijene postojeće konvencije o uskladištenju otrovnih i opasnih proizvoda i otpada te da surađuju u suzbijanju nezakonitog odlaganja.

Svatko ima pravo uživati u prednostima znanstvenog napretka i njegove primjene. Svjetska konferencija o ljudskim pravima zamjećuje da neki znanstveni rezultati, napose u biomedicini i znanosti o životu, kao i u informacijskim tehnologijama, mogu imati suprotan učinak na integritet, dignitet i ljudska prava pojedinca te poziva na međunarodnu suradnju kako bi se u područjima od općeg interesa ljudska prava i dostojanstvo poštivali u punoj mjeri.

12. Svjetska konferencija o ljudskim pravima poziva međunarodnu zajednicu da učini sve što je u njenoj moći kako bi zemljama u razvoju pomogla smanjiti vanjski dug koji ih opterećuje i povećala napore njihovih vlada za punim ostvarivanjem gospodarskih, socijalnih i kulturnih prava njihovih naroda.

13. Postoji potreba da države i međunarodne organizacije u suradnji s nevladinim organizacijama, stvore povoljne uvjete na nacionalnoj, regionalnoj i međunarodnoj razini za osiguranje punog i djelotvornog uživanja ljudskih prava. Države trebaju ukloniti svaku povredu ljudskih prava i njene uzroke, kao i prepreke uživanju tih prava.

14. Slučajevi krajnjeg siromaštva širokih razmjera onemogućuju puno i djelotvorno uživanje ljudskih prava; neodgodivo ublažavanje i moguće uklanjanje siromaštva, moraju i dalje biti najvažniji zadatak međunarodne zajednice.

15. Poštivanje ljudskih prava i temeljnih sloboda bez ikakvog razlikovanja, temeljno je pravilo međunarodnog prava ljudskih prava. Brzo i cjelovito otklanjanje svih oblika rasizma i rasne diskriminacije, ksenofobije i drugih oblika nesnošljivosti, najvažniji je zadatak međunarodne zajednice. Vlade trebaju poduzeti djelotvorne mjere za njihovo sprječavanje i borbu protiv tih pojava. Pozivaju se grupe, ustanove, međuvladine i nevladine organizacije i pojedinci da pojačaju svoje napore u surađivanju i usklađivanju svojih akcija protiv takvog zla.

16. Svjetska konferencija o ljudskim pravima pozdravlja napredak postignut u suzbijanju apartheida te poziva međunarodnu zajednicu i sustav Ujedinjenih naroda da pomognu u tom procesu. Svjetska konferencija o ljudskim pravima također izražava svoje žaljenje zbog stalnih pojava nasilja kojima se slabi zahtjev za ukidanjem apartheida mirnim putem.

17. Djela, metode i prakse terorizma u svim njegovim oblicima i manifestacijama, kao i njegova povezanost s trgovinom drogama u nekim zemljama, predstavlja pojavu kojom se niječu ljudska prava, temeljne slobode i demokracija, prijeti teritorijalnoj cjelovitosti i sigurnosti država i destabiliza legitimno uspostavljena vlast. Međunarodna zajednica mora poduzeti prijeko potrebne mjere u cilju unaprjeđenja suradnje u sprječavanju i ukidanju terorizma.

18. Ljudska prava žena i ženske djece neotuđiv su, integralni i nedjeljiv dio općih ljudska prava. Puno i ravnopravno sudjelovanje žena u političkom, građanskom, gospodarskom, društvenom i kulturnom životu na nacionalnoj, regionalnoj i međunarodnoj razini te iskorjenjivanje svih oblika spolne diskriminacije, prioritetni su zadaci međunarodne zajednice. Spolno nasilje i svi oblici spolnog zlostavljanja i iskorištavanja, uključujući ona koja su posljedica kulturnih predrasuda i međunarodne trgovine, nespojivi su s dostojanstvom i vrijednošću ljudske osobe, pa se moraju

iskorijeniti. To se može postići pravnim mjerama, državnim akcijama i međunarodnom suradnjom u područjima kao što su gospodarski i društveni razvoj, odgoj i obrazovanje, zaštita materinstva, zdravlja i socijalna potpora.

Ljudska prava žena trebaju biti sastavni dio djelatnosti Ujedinjenih naroda u području ljudskih prava, uključujući promicanje svih instrumenata ljudskih prava koja se odnose na žene. Svjetska konferencija o ljudskim pravima potiče vlade, ustanove, međuvladine i nevladine organizacije da pojačaju napore u zaštiti i promicanju ljudskih prava žena i djevojčica.

19. Imajući na umu važnost promicanja i zaštite prava osoba koje pripadaju nacionalnim manjinama i pridonos tog promicanja i zaštite političkoj i društvenoj stabilnosti država u kojima te osobe žive, Svjetska konferencija o ljudskim pravima još jednom potvrđuje obvezu država da pripadnicima manjina osiguraju uvjete za puno i djelotvorno uživanje svih ljudskih prava i temeljnih sloboda bez ikakve diskriminacije i u punoj jednakosti pred zakonom, u skladu s Deklaracijom o pravima osoba koje pripadaju nacionalnim ili etničkim, vjerskim i jezičnim manjinama.

To pravo uključuje slobodu očuvanja ili prihvatanja neke vjere ili uvjerenja po svom osobnom izboru, kao i slobodu da se pojedinačno ili u zajednici s drugima, javno ili privatno, iskazuje svoju vjeru ili uvjerenje bogoslužjem, obredima, praktičnim vršenjem i poučavanjem.

Osobe koje pripadaju manjinama imaju pravo na slobodu uživanja svoje kulture, ispovijedanja i prakticiranja svoje vjere te privatnog i javnog služenja svojim jezikom, bez miješanja sa strane i bez ikakvog oblika diskriminacije.

20. Svjetska konferencija o ljudskim pravima priznaje prirodno dostojanstvo i jedinstven pridonos starosjedilačkih naroda razvoju i pluralnosti društva te snažno još jednom potvrđuje obvezu međunarodne zajednice u svezi s njihovom gospodarskom, društvenom i kulturnom dobrobiti te njihovim uživanjem plodova održivog razvoja. Države trebaju osigurati puno i slobodno uključivanje starosjedilačkih naroda u rješavanje svih društvenih pitanja, osobito onih za koja su ti narodi neposredno zainteresirani. Imajući na umu važnost promicanja i zaštite prava starosjedilačkih naroda te značenje toga promicanja i zaštite za političku i društvenu stabilnost država u kojima ti narodi žive, države trebaju u skladu s međunarodnim pravom, poduzeti usklađene pozitivne mjere kako bi osigurale poštivanje svih ljudskih prava i temeljnih sloboda starosjedilačkih naroda na temelju jednakosti i nediskriminacije te priznale vrijednost i posebnost njihovih identiteta, kultura i društvene organizacije.

21. Pozdravljajući brzu ratifikaciju Konvencije o pravima djeteta od strane velikog broja zemalja i osvrćući se na priznanje opstanka, zaštite i razvoja djece u Svjetskoj deklaraciji o opstanku, zaštiti i razvoju djece te Planu djelovanja prihvaćenim na Svjetskom sastanku na vrhu o djeci, Svjetska konferencija o ljudskim pravima podupire opću ratifikaciju Konvencije do 1995. godine i njenu djelotvornu primjenu od strane država stranaka na način da se koriste sve zakonodavne, upravne i druge mjere te maksimalno izdvoje raspoloživi resursi. U svim akcijama posvećenim djeci, nediskriminacija i najbolji interes djeteta trebaju biti na prvom mjestu, a dječjem mišljenju treba posvetiti dužnu pozornost. Moraju se pojačati nacionalni i međunarodni mehanizmi i programi za obranu i zaštitu djece, osobito djevojčica i napuštene djece, djece prepuštene ulici, gospodarski i spolno iskorištavane djece

(uključujući dječju pornografiju, prostituciju ili prodaju dječjih organa), djece koja pate zbog bolesti (uključujući AIDS), djece izbjeglica i prognanika, zatočene djece, djece u oružanim sukobima, kao i djece koja su žrtve gladi i suše te drugih izvanrednih okolnosti. Treba promicati međunarodnu suradnju i solidarnost u cilju poticanja primjene te Konvencije, a prava djeteta trebaju dobiti prvenstvo u akcijama cjelokupnog sustava Ujedinjenih naroda u području ljudskih prava.

Svjetska konferencija o ljudskim pravima također ističe da je za pun i skladan razvoj djetetove osobnosti prijeko potrebno da ono raste u obiteljskom okruženju koje odgovarajuće podržava širi sustav zaštite.

22. Posebnu pozornost treba posvetiti osiguranju nediskriminacije i jednakom uživanju svih ljudskih prava i temeljnih sloboda osoba s posebnim potrebama, uključujući njihovo aktivno sudjelovanje u svim društvenim pitanjima.

23. Svjetska konferencija o ljudskim pravima još jednom potvrđuje da svatko, bez obzira na bilo koju razliku, ima pravo pred progonom, tražiti i uživati azil u drugim zemljama, kao i pravo na povratak u svoju zemlju. U svezi s tim, ona ističe ulogu Opće deklaracije o ljudskim pravima, Konvencije o statusu izbjeglica iz 1951. i njena protokola iz 1967. godine i regionalnih instrumenata. Ona izražava svoje divljenje zemljama koje nastavljaju primati i smještati velik broj izbjeglica na svoje područje, kao i Uredu visokog povjerenika Ujedinjenih naroda za izbjeglice zbog njegove posvećenosti tom zadatku. Ona također izražava svoje divljenje Uredu Ujedinjenih naroda za pomoć i zapošljavanje palestinskih izbjeglica na Bliskom istoku.

Svjetska konferencija o ljudskim pravima priznaje da se grube povrede ljudskih prava, uključujući oružane sukobe, nalaze među višestrukim i složenim čimbenicima koji dovode do raseljavanja ljudi.

Svjetska konferencija o ljudskim pravima priznaje da je u svjetlu složenosti globalne izbjegličke krize i u skladu s Poveljom Ujedinjenih naroda, važećim međunarodnim instrumentima, međunarodnom solidarnošću i duhom raspodjele opterećenja, potreban cjelovit pristup međunarodne zajednice, izrađen u zajedništvu i u suradnji sa zainteresiranim državama i odgovarajućim organizacijama, uz poštivanje mandata Visokog povjerenika za izbjeglice. Takav pristup treba obuhvatiti razvoj strategija kojima se rješavaju uzroci i posljedice izbjegličkih i prognaničkih pokreta, jača priprema i odgovor na izvanredna stanja, osigurava djelotvorna zaštita i pomoć, uz poseban osvrt na potrebe žena i djece, te pronalaze trajna rješenja, osobito dostojanstvenog i dobrovoljnog povratka, uključujući i ona rješenja koja su usvojena na međunarodnim konferencijama za izbjeglice.

U svezi s tim, Svjetska konferencija o ljudskim pravima ističe odgovornost država, osobito matičnih.

U svjetlu sveobuhvatnog pristupa, Svjetska konferencija za ljudska prava naglašava ulogu međuvladinih i humanitarnih organizacija u rješavanju problema prognanika, uključujući njihov dobrovoljan i siguran povratak i rehabilitaciju.

U skladu s Poveljom Ujedinjenih naroda i načelima humanitarnog prava, Svjetska konferencija o ljudskim pravima naglašava važnost i potrebu za humanitarnom pomoći žrtvama svih prirodnih i čovjekom uzrokovanih nedaća.

24. Velika pozornost mora se posvetiti promicanju i zaštiti ljudskih prava osoba koje pripadaju osjetljivim grupama, uključujući radnike migrante, ukidanju svakog oblika diskriminacije tih osoba te jačanju i djelotvornijoj primjeni postojećih instrumenata ljudskih prava. Države su obvezne donijeti i održati odgovarajuće mjere na nacionalnoj razini, osobito u području odgoja i obrazovanja i zdravstvene i socijalne zaštite, kako bi promicale i zaštitile prava osoba koje pripadaju osjetljivim grupama te osigurale sudjelovanje onih njihovih članova koji su zainteresirani da pronađu rješenje za njihove vlastite probleme.

25. Svjetska konferencija o ljudskim pravima potvrđuje da su krajnje siromaštvo i društveno isključivanje činioci nasilja nad ljudskim dostojanstvom te da je potrebno poduzeti žurne korake glede bolje informiranosti o krajnjem siromaštvu i njegovim uzrocima, uključujući probleme razvoja, u cilju promicanja ljudskih prava najsiromašnijih, iskorjenjivanja krajnjeg siromaštva i društvenog isključivanja te promicanja uživanja plodova društvenog napretka. Bitno je da države potiču sudjelovanje najsiromašnijih u procesu donošenja odluka o zajednici u kojoj žive te da promiču ljudska prava i napore kako bi se suzbili slučajevi krajnjeg siromaštva.

26. Svjetska konferencija o ljudskim pravima pozdravlja napredak u sistematizaciji instrumenata ljudskih prava, što je dinamičan i razvojni proces, te poziva na opću ratifikaciju ugovora o ljudskim pravima. Sve države se potiču da pristupe međunarodnim instrumentima; sve države se potiču da u najvećoj mogućoj mjeri izbjegavaju rezervu prema tim instrumentima.

27. Svaka država treba osigurati djelotvoran sustav pravnih lijekova kao mjeru odštete u slučaju povrede ljudskih prava. Provođenje pravde, uključujući sudove i tužiteljstvo te, osobito, neovisno sudstvo i odvjetništvo, djelovanje kojih je u punoj mjeri usklađeno sa standardima važećih međunarodnih instrumenata za zaštitu ljudskih prava, bitni su za puno i jednakopravno ostvarenje ljudskih prava te nezaobilazni u procesu demokratskog i održivog razvoja. U svezi s tim, ustanove zadužene za provođenje pravde trebaju biti odgovarajuće financirane, a međunarodna zajednica im treba pružiti veću tehničku i financijsku potporu. Na Ujedinjenim narodima je da kao prioritetne koriste posebne savjetodavne programe kako se izgradio snažan i neovisan sustav provođenja pravde.

28. Svjetska konferencija o ljudskim pravima izražava svoju zabrinutost zbog masovnih kršenja ljudskih prava, osobito u obliku genocida, "etničkog čišćenja", sustavnog silovanja žena u ratnim okolnostima, masovnog egzodusa izbjeglica i prognanika. Ozbiljno osuđujući takvu gnusnu praksu, ona još jednom traži da se počinitelji takvih zločina kazne, a takva praksa neodgodivo zaustavi.

29. Svjetska konferencija o ljudskim pravima izražava duboku zabrinutost zbog stalnih kršenja ljudskih prava u svim dijelovima svijeta usprkos postojećim standardima sadržanim u međunarodnim instrumentima ljudskih prava i međunarodnom humanitarnom pravu, kao i zbog nedostatka odgovarajućih i djelotvornih mjera odštete žrtvama.

Svjetska konferencija o ljudskim pravima duboko je zabrinuta zbog kršenja ljudskih prava u oružanim sukobima koji pogađaju civilno stanovništvo, osobito žene, djecu, stare i nemoćne. Konferencija stoga poziva države i sve strane u oružanim sukobima da se strogo pridržavaju odredbi međunarodnog humanitarnog prava utvrđenog Ženevskim konvencijama iz 1949. godine i drugih pravila i načela međunarodnog prava te minimuma standarda za zaštitu ljudskih prava utvrđenih međunarodnim konvencijama.

Svjetska konferencija o ljudskim pravima potvrđuje pravo žrtava na pomoć humanitarnih organizacija kako je to utvrđeno Ženevskim konvencijama iz 1949. godine i drugim odgovarajućim instrumentima međunarodnog humanitarnog prava te zagovara siguran i trajan pristup takvoj pomoći.

30. Svjetska konferencija o ljudskim pravima također izražava svoju zabrinutost i osudu zbog toga što su masovno i sustavno nasilje te okolnosti koje priječe puno uživanje ljudskih prava i dalje prisutni u različitim dijelovima svijeta. Takvo nasilje i prepreke uključuju, osim mučenja te okrutnog, nečovječnog ili ponižavajućeg postupka ili kazne, masovna i samovoljna smaknuća, nestanke, samovoljna zatočenja, sve oblike rasizma, rasne diskriminacije i apartheida, stranu okupaciju i dominaciju, ksenofobiju, siromaštvo, izgladnjelost i druge oblike poricanja gospodarskih, socijalnih i kulturnih prava, vjersku nesnošljivost, terorizam, diskriminaciju žena i nedostatak vladavine prava.

31. Svjetska konferencija o ljudskim pravima poziva države da se suzdrže od jednosmjernih rješenja suprotnih međunarodnom pravu i Povelji Ujedinjenih naroda, koja zaprječuju trgovinske odnose među državama i onemogućuju puno ostvarenje ljudskih prava utvrđenih Općom deklaracijom o ljudskim pravima i međunarodnim instrumentima ljudskih prava, osobito prava svih na životni standard koji odgovara zdravlju i dobrobiti pojedinca, uključujući prehranu i zdravstvenu zaštitu, stanovanje i prijeko potrebne socijalne usluge. Svjetska konferencija o ljudskim pravima potvrđuje da se hrana ne smije uzimati kao sredstvo političkog pritiska.

32. Svjetska konferencija o ljudskim pravima ponovno iskazuje važnost osiguranja univerzalnosti, objektivnosti i neselektivnosti u razmatranju pitanja ljudskih prava.

33. Svjetska konferencija o ljudskim pravima još jednom potvrđuje da su, prema Općoj deklaraciji o ljudskim pravima i Međunarodnom paktu o gospodarskim, socijalnim i kulturnim pravima te drugim međunarodnim instrumentima ljudskih prava, države obvezne osigurati odgoj i obrazovanje usmjeren na poštivanje ljudskih prava i temeljnih sloboda. Svjetska konferencija o ljudskim pravima naglašava važnost uključivanja programa odgoja i obrazovanja za ljudska prava u nastavu i poziva države da učine to isto. Odgoj i obrazovanje treba promicati razumijevanje, snošljivost, mir i prijateljske odnose među narodima i svim rasnim i vjerskim grupama te unaprjeđivati djelovanje Ujedinjenih naroda na ostvarenju tih zadataka. U skladu s tim, odgoj i obrazovanje za ljudska prava i širenje pouzdanih teorijskih i praktičnih informacija igraju važnu ulogu u promicanju i poštivanju ljudskih prava svih, bez razlika rasne, spolne, jezične i vjerske naravi, pa bi to trebalo postati sastavni dio prosvjetnih politika na nacionalnoj i međunarodnoj razini. Svjetska

konferencija o ljudskim pravima napominje da nedostatak resursa i institucionalna neprimjerenost mogu zapriječiti ostvarenje tih ciljeva.

34. Treba pojačati napore kako bi se zainteresiranim zemljama pomoglo ostvariti uvjete u kojima će svi uživati svoja opća ljudska prava i temeljne slobode. Vlade, sustav Ujedinjenih naroda i druge multilateralne organizacije se pozivaju da povećaju sredstva namijenjena programima za uspostavljanje i unaprjeđenje domaćeg zakonodavstva, državnih ustanova i njima odgovarajuće infrastrukture kojima se podržava vladavina prava i demokracija, osigurava pomoć pri izborima i potiče svijest o ljudskim pravima izobrazbom, poučavanjem i obrazovanjem, sudjelovanjem građana i građanskim društvom.

Program savjetodavnih usluga i tehničke suradnje Centra za ljudska prava mora se pojačati, učiniti djelotvornijim i transparentnijim te postati glavna podrška unaprjeđenju poštivanja ljudskih prava. Države se pozivaju da povećaju svoj pridonos tim programima, bilo traženjem većih izdvajanja iz redovitog proračuna Ujedinjenih naroda bilo dobrovoljnim prilozima.

35. Puno i djelotvorno provođenje aktivnosti Ujedinjenih naroda na promicanju i zaštiti ljudskih prava mora odražavati veliku važnost koja je ljudskim pravima priznata Poveljom Ujedinjenih naroda kao i zahtjeve koje Ujedinjenim narodima postavljaju zemlje članice u području ljudskih prava. U tom cilju, potrebno je povećati sredstva za rad Ujedinjenih naroda u području ljudskih prava.

36. Svjetska konferencija o ljudskim pravima ponovno naglašava važnost i konstruktivnost uloge koju državne ustanove imaju u promicanju i zaštiti ljudskih prava, osobito njihovu savjetodavnu ulogu za nadležne vlasti te ulogu u suzbijanju kršenja ljudskih prava, širenju informacija o ljudskim pravima te odgoju i obrazovanju za ljudska prava.

Svjetska konferencija o ljudskim pravima daje potporu osnivanju i jačanju državnih ustanova u skladu s Načelima o statusu državnih ustanova, pri čemu priznaje pravo svake države da za sebe odabere okvir koji najviše odgovara njenim posebnim potrebama na nacionalnoj razini.

37. Regionalni programi igraju najvažniju ulogu u promicanju i zaštiti ljudskih prava. Oni trebaju unaprjeđivati opće standarde ljudskih prava utvrđene međunarodnim instrumentima ljudskih prava, i njihovu zaštitu. Svjetska konferencija o ljudskim pravima daje potporu postojećim naporima na jačanju tih programa i povećanju njihove djelotvornosti, istodobno naglašavajući važnost suradnje u okviru djelovanja Ujedinjenih naroda u području ljudskih prava.

Svjetska konferencija o ljudskim pravima još jednom ističe potrebu uspostavljanja regionalnih i podregionalnih struktura za promicanje i zaštitu ljudskih prava tamo gdje oni još ne postoje.

38. Svjetska konferencija o ljudskim pravima priznaje važnu ulogu nevladinih organizacija u promicanju svih ljudskih prava i humanitarnih aktivnosti na nacionalnoj, regionalnoj i međunarodnoj razini. Svjetska konferencija o ljudskim pravima priznaje njihov pridonos podizanju svijesti javnosti o ljudskim pravima,

usmjeravanju odgoja, obrazovanja, poučavanja i istraživanja u tom području te promicanju i zaštiti svih ljudskih prava i temeljnih sloboda. Iako priznaje da države imaju primarnu odgovornost za uspostavljanje standarda ljudskih prava, Konferencija također naglašava pridonos nevladinih organizacija u tom procesu. S tim u svezi, Svjetska konferencija o ljudskim pravima ističe potrebu stalnog dijaloga i suradnje između vlada i nevladinih organizacija.

Nevladine organizacije i njihovi članovi koji su bezinteresno uključeni u područje ljudskih prava trebaju uživati prava i slobode predviđene Općom deklaracijom o ljudskim pravima te zaštitu domaćeg zakonodavstva. Ta prava i slobode ne smiju se koristiti suprotno svrsi i ciljevima Ujedinjenih naroda. Nevladine organizacije trebaju uživati slobodu u provođenju svojih programa u području ljudskih prava bez miješanja sa strane, a u okvirima zakona pojedine zemlje i Opće deklaracije o ljudskim pravima.

39. Naglašavajući važnost objektivnog, odgovornog i nepristranog informiranja o ljudskim pravima i humanitarnim pitanjima, Svjetska konferencija o ljudskim pravima podržava sve veće uključivanje sredstava javnog priopćavanja kojima se mora jamčiti sloboda i zaštita u ustavnim okvirima.

II.

A. UNAPRJEĐENJE SURADNJE U PODRUČJU LJUDSKIH PRAVA U SUSTAVU UJEDINJENIH NARODA

1. Svjetska konferencija o ljudskim pravima preporučuje da se unaprijedi suradnja u sustavu Ujedinjenih naroda u prilog ljudskih prava i temeljnih sloboda. U svezi s tim, Svjetska konferencija o ljudskim pravima potiče sve ustanove, tijela i specijalizirane službe Ujedinjenih naroda, djelatnost kojih zadire u područje ljudskih prava, na suradnju kako bi pojačali, racionalizirali i zajednički usmjerili svoje djelatnosti u cilju izbjegavanja nepotrebnog ponavljanja. Svjetska konferencija o ljudskim pravima također preporučuje glavnom tajniku da visoki dužnosnici u odgovarajućim tijelima i specijaliziranim službama Ujedinjenih naroda, osim usklađivanja svojih djelatnosti, na godišnjim sastancima procijene i utjecaj koji njihove strategije i politike imaju na ostvarivanje ljudskih prava.

2. Štoviše, Svjetska konferencija o ljudskim pravima poziva regionalne organizacije i istaknute međunarodne i regionalne financijske i razvojne ustanove da izvrše procjenu utjecaja svojih politika i programa na uživanje ljudskih prava.

3. Svjetska konferencija o ljudskim pravima priznaje da odgovarajuće specijalizirane službe, tijela i ustanove u sustavu Ujedinjenih naroda kao i druge odgovarajuće međuvladine organizacije koje se bave ljudskim pravima u okviru svojih nadležnosti, igraju bitnu ulogu u određivanju, promicanju i primjeni standarda ljudskih prava te da u svom radu trebaju uzeti u obzir rezultate Svjetske konferencije o ljudskim pravima.

(...)

6. Potvrđujući potrebu za održanjem visoke kvalitete postojećih međunarodnih standarda i izbjegavanjem nepotrebnog množenja instrumenata ljudskih prava, Svjetska konferencija o ljudskim pravima podržava smjernice za izradu novih međunarodnih instrumenata sadržanih u rezoluciji Ujedinjenih naroda 41/120, od 4. prosinca 1986. te poziva tijela Ujedinjenih naroda posvećena ljudskim pravima da prilikom razmatranja izrade novih međunarodnih standarda, te smjernice uzmu u obzir, savjetuju se s tijelima koja se bave ugovorima o ljudskim pravima glede potrebe izrade novih standarda te od tajništva zatraže tehnički pregled novopredloženih instrumenata.

(...)

B. JEDNAKOST, DOSTOJANSTVO I SNOŠLJIVOST

1. *Rasizam, rasna diskriminacija, ksenofobija i drugi oblici nesnošljivosti*

19. Svjetska konferencija o ljudskim pravima drži da je ukidanje rasizma i rasne diskriminacije, osobito njihovih institucionaliziranih oblika, kao što je apartheid, ili onih koji proizlaze iz doktrina o rasnoj superiornosti ili ekskluzivnosti, ili pak suvremenih oblika i manifestacija rasizma, primarni cilj međunarodne zajednice i općesvjetski program djelovanja u području ljudskih prava. Tijela i ustanove Ujedinjenih naroda trebaju pojačati svoja nastojanja u primjeni tih programa povezanih s trećim desetljećem suzbijanja rasizma i rasne diskriminacije, kao i ostalih djelatnosti koje teže istom cilju. Svjetska konferencija o ljudskim pravima poziva međunarodnu zajednicu da dade velikodušnu potporu Zakladi za Program desetljeća djelovanja u borbi protiv rasizma i rasne diskriminacije.

20. Svjetska konferencija o ljudskim pravima potiče sve vlade da poduzmu neodgodive mjere i donesu čvrste politike kako bi, po potrebi, i pravnim sredstvima, uključujući kaznene mjere, te osnivanjem državnih ustanova za borbu protiv takvih pojava, spriječile i sve oblike i manifestacije rasizma, ksenofobije i nesnošljivosti.

(...)

22. Svjetska konferencija o ljudskim pravima poziva sve vlade da u skladu sa svojim međunarodnim obvezama i domaćim pravnim sustavima, poduzmu sve odgovarajuće mjere kako bi suzbile nesnošljivost i s njom povezane oblike nasilja temeljene na vjeri ili uvjerenju, uključujući pojave diskriminacije žena i oskvrnuće vjerskih objekata i mjesta, uz priznanje da svaki pojedinac ima pravo na slobodu mišljenja, savjesti, izražavanja i vjere. Konferencija također poziva sve države da u praksi provedu izmjene Deklaracije o suzbijanju svih oblika nesnošljivosti i diskriminacije na temelju vjere ili uvjerenja.

23. Svjetska konferencija o ljudskim pravima naglašava da su sve osobe koje počine ili naredbe izvršenje kaznenog djela etničkog čišćenja, pojedinačno odgovorne za taj čin te da međunarodna zajednica treba uložiti sav mogući napor kako bi one koji su zakonski odgovorni za takvo kršenje ljudskih prava, privela sudu.

24. Svjetska konferencija o ljudskim pravima poziva sve zemlje da zajednički ili pojedinačno poduzmu neodgodive mjere radi suzbijanja prakse etničkog čišćenja. Žrtve gnusne prakse etničkog čišćenja imaju pravo na odgovarajuću i djelotvornu odštetu.

2. Osobe koje pripadaju nacionalnim ili etničkim, vjerskim i jezičnim manjinama

25. Svjetska konferencija o ljudskim pravima poziva Komisiju za ljudska prava da ispita načine i sredstva za promicanje i djelotvornu zaštitu prava osoba koje pripadaju manjinama kao što je to utvrđeno u Deklaraciji o pravima osoba koje pripadaju nacionalnim ili etničkim, vjerskim i jezičnim manjinama. U svezi s tim, Svjetska konferencija o ljudskim pravima poziva Centar za ljudska prava da na zahtjev zainteresiranih vlada i kao dio svog programa savjetodavnih usluga i tehničke pomoći, osigura kvalificiranu ekspertizu o pitanjima manjina i ljudskih prava te o sprječavanju i rješavanju nesuglasica, kao i da pruži potporu postojećim ili potencijalnim okolnostima koje uključuju manjine.

26. Svjetska konferencija o ljudskim pravima požuruje države i međunarodnu zajednicu na promicanje i zaštitu prava osoba koje pripadaju nacionalnim ili etničkim, vjerskim ili jezičnim manjinama, u skladu s Deklaracijom o pravima osoba koje pripadaju nacionalnim ili etničkim, vjerskim i jezičnim manjinama.

27. Mjere koje će se po potrebi poduzimati trebaju olakšati puno sudjelovanje osoba koje pripadaju manjinama u svim aspektima političkog, gospodarskog, društvenog, vjerskog i kulturnog života te u gospodarskom napretku i razvoju njihove zemlje.

S t a r o s j e d i o c i

28. Svjetska konferencija o ljudskim pravima poziva Radnu grupu o starosjedilačkom stanovništvu Podkomisije o sprječavanju diskriminacije i zaštiti manjina da za svoje jedanaesto zasjedanje završi izradu nacrtu deklaracije o pravima starosjedilaca.

(...)

31. Svjetska konferencija o ljudskim pravima potiče države da osiguraju puno i slobodno sudjelovanje starosjedilačkih naroda u svim društvenim pitanjima, osobito onima za koje su oni osobno zainteresirani.

32. Svjetska konferencija o ljudskim pravima preporučuje Općoj skupštini da u dogovoru sa starosjedilačkim narodima proglasi međunarodno desetljeće starosjedilačkih naroda svijeta s programom djelovanja, počevši od siječnja 1994. godine. U tom cilju treba pokrenuti odgovarajuću zakladu. U okviru tog desetljeća trebalo bi razmotriti osnivanje stalnog foruma za starosjedilačke narode u Ujedinjenim narodima.

R a d n i c i m i g r a n t i

33. Svjetska konferencija o ljudskim pravima potiče države da zajamče zaštitu ljudskih prava svim radnicima migrantima i njihovim obiteljima.

34. Svjetska konferencija o ljudskim pravima smatra izuzetno važnim stvaranje uvjeta za povećanje sklada i snošljivosti između radnika migranata i ostalih građana u državi u kojoj radnici migranti borave.

35. Svjetska konferencija o ljudskim pravima poziva države da u najskorije vrijeme razmotre mogućnost potpisivanja i ratifikacije Međunarodne konvencije o pravima svih radnika migranata i članova njihovih obitelji.

3. Jednak status i ljudska prava žena

36. Svjetska konferencija o ljudskim pravima neizostavno traži da žene u punoj mjeri i jednako uživaju sva ljudska prava te potiče vlade i Ujedinjene narode da to postave kao svoj prioritetni zadatak. Svjetska konferencija o ljudskim pravima također naglašava važnost uključivanja i punog sudjelovanja žena kao nositelja i korisnika procesa razvoja, te još jednom podsjeća na zadatke utvrđene u svezi s globalnim djelovanjem u korist žena, prema održivom i ravnopravnom razvoju, koji su utvrđeni u Deklaraciji o okolišu i razvoju te u točki 24. Agende 21 iz Rija, usvojenim na Konferenciji Ujedinjenih naroda o okolišu i razvoju (Rio de Janeiro, Brazil, 3.-14. lipnja 1992. godine).

37. Jednak/ravnopravan status žena i ljudska prava žena moraju biti sastavni dio najvažnijih djelatnosti cjelokupnog sustava Ujedinjenih naroda. Tim se pitanjima trebaju redovito i sustavno baviti odgovarajuća tijela i mehanizmi Ujedinjenih naroda. Napose je potrebno poduzeti mjere kako bi se unaprijedila suradnja i uskladili ciljevi i zadaci Komisije za status žena, Komisije za ljudska prava, Odbora za ukidanje diskriminacije žena, Fonda Ujedinjenih naroda za unaprjeđenje statusa žena, Programa Ujedinjenih naroda za razvoj i drugih službi Ujedinjenih naroda. U tom kontekstu, treba proširiti suradnju i uskladiti djelatnosti Centra za ljudska prava i Odjela za unaprjeđenje statusa žena.

38. Svjetska konferencija o ljudskim pravima napose naglašava važnost djelovanja na ukidanju nasilja nad ženama u javnom i privatnom životu, ukidanju svih oblika spolnog zlostavljanja, iskorištavanja i trgovine ženama, ukidanju rodni predrasuda u sudstvu i iskorjenjivanju svake suprotnosti koja se može pojaviti između prava žena i škodljivih učinaka nekih tradicijskih ili običajnih praksi, kulturnih predrasuda i vjerskog ekstremizma. Svjetska konferencija o ljudskim pravima poziva Opću skupštinu da usvoji nacrt deklaracije o nasilju nad ženama i potakne države na borbu protiv takvog nasilja u skladu sa svojim odredbama. Kršenje ljudskih prava žena u oružanim sukobima predstavlja nasilje nad temeljnim načelima međunarodnog prava ljudskih prava i humanitarnog prava. Sva kršenja te vrste, osobito ubojstvo, sustavno silovanje, spolno ropstvo i nasilna trudnoća, zahtijevaju krajnje djelotvoran odgovor.

39. Svjetska konferencija o ljudskim pravima požuruje iskorjenjivanje svih prikrivenih i otvorenih oblika diskriminacije žena. Ujedinjeni narodi trebaju poticati sve zemlje da se do 2000. godine ostvari cilj sveopće ratifikacije Konvencije o ukidanju svih oblika diskriminacije žena. Treba pronaći načine i sredstva kako bi

se riješio problem postojanja velikog broja rezervi prema tekstu Konvencije. Odbor za ukidanje diskriminacije žena trebao bi, *inter alia*, i dalje pratiti suzdržanost prema Konvenciji. Od država se traži da povuku izjave suzdržanosti koje su u suprotnosti s ciljem i svrhom Konvencije ili one koje su na neki drugi način nespojive s međunarodnim ugovornim pravom.

40. Tijela za nadzor primjene ugovora trebaju širiti prijeko potrebne informacije koje bi ženama osigurale djelotvornije korištenje postojećih mjera u njihovoj težnji za ostvarenjem punog i jednakog uživanja ljudskih prava i nediskriminacije. Potrebno je prihvatiti i nove postupke kako bi se pojačale obveze glede jednakosti/ravnopravnosti žena i ljudskih prava žena. Komisija za status žena i Odbor za ukidanje diskriminacije žena trebaju, pripremom opcijskog protokola uz Konvenciju o ukidanju svih oblika diskriminacije žena, što skorije ispitati mogućnost uvođenja prava na peticiju. Svjetska konferencija o ljudskim pravima pozdravlja odluku Komisije za ljudska prava da na svojoj 50. sjednici razmotri imenovanje posebnog izvjestitelja o nasilju nad ženama.

41. Svjetska konferencija o ljudskim pravima priznaje važnost cjeloživotnog uživanja najvišeg standarda tjelesnog i duhovnog zdravlja žena. U okviru Svjetske konferencije o ženama i Konvencije o ukidanju svih oblika diskriminacije žena, kao i Teheranske izjave iz 1968. godine, a na temelju načela jednakosti/ravnopravnosti žena i muškaraca, Svjetska konferencija o ljudskim pravima ponovno potvrđuje pravo žena na pristupačnu i odgovarajuću zdravstvenu zaštitu i na najširi mogući opseg ustanova za planiranje obitelji, kao i na jednak pristup odgoju i obrazovanju na svim razinama.

42. Tijela za nadzor primjene ugovora trebaju uključiti pitanje statusa žena i ljudskih prava žena u svoja razmatranja i ocjene, koristeći podatke koji su specificirani po spolu. Treba poticati države da u svojim izvješćima koja podnose tijelima za nadzor primjene ugovora daju informacije o *de iure* i *de facto* statusu žena. Svjetska konferencija o ljudskim pravima sa zadovoljstvom bilježi da je Komisija o ljudskim pravima na svom 49. zasjedanju od 8. ožujka 1993. usvojila rezoluciju 1993/46 u kojoj stoji da izvjestitelji i radne grupe u tom području moraju činiti isto. Odjel za unaprjeđenje statusa žena u suradnji s drugim tijelima Ujedinjenih naroda, osobito Centrom za ljudska prava, također treba poduzeti mjere i osigurati da djelatnosti Ujedinjenih naroda u području ljudskih prava redovito obuhvaćaju i povrede ljudskih prava žena, uključujući rodno specifično zlostavljanje. Potrebno je poticati izobrazbu osoblja Ujedinjenih naroda koji rade na zaštiti ljudskih prava i humanitarnoj pomoći kako bi im se pomoglo da prepoznaju i riješe probleme povreda ljudskih prava žena i da svoj posao obavljaju bez rodnih predrasuda.

43. Svjetska konferencija o ljudskim pravima potiče vlade te regionalne i međunarodne organizacije da ženama olakšaju pristup položajima na kojima se donose odluke i sâmo sudjelovanje u tom procesu. Ona podupire nove mjere tajništva Ujedinjenih naroda u svezi s imenovanjem i promicanjem zapošljavanja žena u skladu s Poveljom Ujedinjenih naroda te potiče druga središnja i pomoćna tijela Ujedinjenih naroda da ženama zajamče sudjelovanje pod jednakim uvjetima.

44. Svjetska konferencija o ljudskim pravima pozdravlja Svjetsku konferenciju o ženama što će se održati u Pekingu 1995. godine i ističe da u skladu s najvažnijim

temama Svjetske konferencije o ženama - ravnopravnost, razvoj i mir, ljudska prava žena trebaju igrati važnu ulogu u njenim odlukama.

4. Prava djeteta

45. Svjetska konferencija o ljudskim pravima neprestano ponavlja načelo "Prvi poziv za djecu" i u svezi s tim, naglašava važnost nacionalnih i međunarodnih napora, osobito UNICEF-a, u promicanju poštivanja prava djeteta na preživljavanje, zaštitu, razvoj i sudjelovanje.

46. Treba poduzeti mjere kako bi do 1995. godine sve zemlje ratificirale Konvenciju o pravima djeteta i potpisale Svjetsku deklaraciju o preživljavanju, zaštiti i razvoju djece te Plan djelovanja koji su usvojeni na Svjetskom sastanku na vrhu o djeci, te postigle djelotvornu primjenu tih instrumenata. Svjetska konferencija o ljudskim pravima požuruje države da povuku svoje izjave o rezervi prema Konvenciji o pravima djeteta koje su u suprotnosti s ciljem i svrhom Konvencije ili su na neki drugi način u suprotnosti s međunarodnim ugovornim pravom.

47. Svjetska konferencija o ljudskim pravima požuruje sve nacije da uz pomoć međunarodne suradnje poduzmu mjere kako bi se ostvarili ciljevi Plana djelovanja Svjetskog sastanka na vrhu o djeci. Konferencija poziva države da Konvenciju o pravima djeteta uključe u svoje nacionalne planove djelovanja. U nacionalnim planovima djelovanja i međunarodnim nastojanjima, prvenstvo se mora dati smanjenju smrtnosti djece i majki, smanjenju stope izgladnelosti i nepismenosti te osiguranju pristupa pitkoj vodi i osnovnom obrazovanju. Nacionalni planovi djelovanja po potrebi se trebaju donijeti za ublažavanje strahota u izvanrednim okolnostima, koje su posljedica prirodnih nedaća i oružanih sukoba kao i za rješavanje jednako ozbiljnog problema djece koja žive u krajnjoj bijedi.

48. Svjetska konferencija o ljudskim pravima potiče sve države da se pozabave akutnim problemom djece koja žive u krajnje teškim okolnostima. Iskorištavanje i zlostavljanje djece treba djelotvorno ukloniti, uključujući uzroke tih pojava. Potrebno je poduzeti djelotvorne mjere protiv usmrćenja ženske djece, opasnog dječjeg rada, prodaje djece i njihovih organa, dječje prostitucije, dječje pornografije i drugih oblika njihova spolnog zlostavljanja.

49. Svjetska konferencija o ljudskim pravima podupire sve mjere Ujedinjenih naroda i njihovih specijaliziranih službi za osiguranje djelotvorne zaštite i promicanje ljudskih prava ženske djece. Svjetska konferencija o ljudskim pravima potiče države da povuku postojeće zakone i propise te da uklone običaje i prakse kojima se diskriminira i nanosi bol ženskoj djeci.

50. Svjetska konferencija o ljudskim pravima snažno podupire prijedlog da glavni tajnik pokrene istraživanje o načinima unaprjeđenja zaštite djece u oružanim sukobima. Potrebno je primijeniti humanitarne standarde i mjere za zaštitu i djelotvornije pružanje pomoći djeci na područjima zahvaćenim ratom. Mjere trebaju uključiti zaštitu djece od nediskriminativnog korištenja svih vrsta oružja, osobito nagaznih mina. Neodgodivo se treba pozabaviti pitanjem skrbi i rehabilitacije djece

koja su traumatizirana ratom. Konferencija poziva Odbor za prava djeteta da prouči pitanje jačanja oružanih snaga.

51. Svjetska konferencija o ljudskim pravima preporučuje da se pitanja ljudskih prava i okolnosti u kojima djeca žive, redovito raščlanjuju i nadziru od strane svih odgovarajućih tijela i mehanizama u sustavu Ujedinjenih naroda te nadzornih tijela specijaliziranih službi u skladu s njihovim zaduženjima.

52. Svjetska konferencija o ljudskim pravima priznaje važnost uloge koju nevladine organizacije imaju u djelotvornoj primjeni svih instrumenata ljudskih prava i osobito Konvencije o pravima djeteta.

53. Svjetska konferencija o ljudskim pravima preporučuje da se Odboru za prava djeteta omogući da uz pomoć Centra za ljudska prava brzo i uspješno ispunjava svoja zaduženja, osobito u svezi s neočekivano velikim brojem ratifikacija i nacionalnih izvješća.

5. Sloboda od mučenja

54. Svjetska konferencija o ljudskim pravima pozdravlja ratifikaciju Konvencije protiv mučenja i drugog okrutnog, nečovječnog ili ponižavajućeg postupka ili kazne od strane mnogih zemalja te potiče ostale zemlje članice da učine isto.

55. Svjetska konferencija o ljudskim pravima naglašava da je mučenje jedna od najstravičnijih povreda ljudskog dostojanstva, posljedice koje su uništen ponos i sposobnost žrtve za daljnji život i djelovanje.

56. Svjetska konferencija o ljudskim pravima još jednom potvrđuje da je, u skladu s međunarodnim pravom ljudskih prava i međunarodnim humanitarnim pravom, sloboda od mučenja pravo koje mora biti zaštićeno u svim okolnostima, uključujući unutardržavne i međunarodne nemire ili oružane sukobe.

57. U skladu s tim, Svjetska konferencija o ljudskim pravima potiče sve zemlje da odmah ukinu praksu mučenja i da to zlo zauvijek iskorijene punom primjenom Opće deklaracije o ljudskim pravima i odgovarajućih konvencija te po potrebi jačanjem već postojećih mehanizama. Svjetska konferencija o ljudskim pravima poziva sve zemlje da u potpunosti surađuju s posebnim izvjestiteljem za slučajeve mučenja, kako bi on uspješno obavio svoj posao.

58. Posebnu pozornost treba posvetiti osiguranju općeg poštivanja i djelotvornoj primjeni Načela medicinske etike koja određuju ulogu zdravstvenog osoblja, osobito liječnika, u zaštiti zatvorenih i pritvorenih osoba od mučenja i drugog okrutnog, nečovječnog ili ponižavajućeg postupka ili kazne, usvojenih na Općoj skupštini Ujedinjenih naroda.

59. Svjetska konferencija o ljudskim pravima naglašava važnost poduzimanja daljnjih konkretnih akcija u sustavu Ujedinjenih naroda u cilju osiguranja pomoći žrtvama mučenja i pronalaženja djelotvornijih mjera odštete radi njihova tjelesnog duševnog i društvenog ozdravljenja. Osiguranju odgovarajućih sredstava treba dati visoki

prioritet, *inter alia*, povećanjem ulaganja u Zakladu Ujedinjenih naroda za žrtve mučenja.

60. Države trebaju staviti izvan snage zakone koji omogućuju da oni koji su odgovorni za teške povrede ljudskih prava kao što je mučenje, prođu nekažnjeno, gradeći time čvrst temelj za vladavinu prava.

61. Svjetska konferencija o ljudskim pravima još jednom ističe da se naponi na iskorjenjivanju mučenja trebaju prvenstveno usmjeriti na prevenciju te poziva na što brže usvajanje opcijskog protokola Konvencije protiv mučenja i drugog okrutnog, nečovječnog ili ponižavajućeg postupka ili kazne, kojemu je svrha uspostava preventivnog sustava redovitih posjeta mjestima zatočenja.

Prisilni nestanci

62. Pozdravljajući usvajanje Deklaracije o zaštiti svih osoba od prisilnog nestanka na Općoj skupštini, Svjetska konferencija o ljudskim pravima poziva sve države na donošenje djelotvornih pravnih, administrativnih, sudskih i drugih mjera za sprječavanje, iskorjenjivanje i kažnjavanje djela prisilnog nestanka. Svjetska konferencija o ljudskim pravima još jednom potvrđuje da su države dužne pokrenuti istragu u svim slučajevima za koje se opravdano sumnja na prisilni nestanak, a koji su se zbili na području pod njenom jurisdikcijom i, ako se sumnje potvrde, pokrenuti tužbu protiv počinitelja.

6. Prava osoba s posebnim potrebama

63. Svjetska konferencija o ljudskim pravima ponovno potvrđuje da su sva ljudska prava i temeljne slobode opće i da stoga bezrezervno pripadaju i osobama s posebnim potrebama. Svaki čovjek rađa se jednak i ima ista prava na život i blagostanje, odgoj, obrazovanje i rad, neovisan život i aktivno sudjelovanje u svim društvenim aspektima. U skladu s tim, svaka izravna diskriminacija ili neki drugi negativni diskriminatoran postupak prema osobama s posebnim potrebama, znači povredu njihovih prava. Svjetska konferencija o ljudskim pravima poziva vlade da po potrebi prošire ili prilagode svoje zakone kako bi osobama s posebnim potrebama osigurale pristup tim i drugim pravima.

64. Mjesto koje pripada osobama s posebnim potrebama nalazi se svugdje. Osobama s posebnim potrebama treba zajamčiti jednake mogućnosti uklanjanjem svih društveno proizvedenih prepreka koje priječe njihovo puno sudjelovanje u društvu, bilo da su one fizičke, financijske, društvene ili psihološke naravi.

65. Podsjećajući na Svjetski program djelovanja za osobe s posebnim potrebama, koji je Opća skupština usvojila na svom trideset i sedmome zasjedanju, Svjetska konferencija o ljudskim pravima poziva Opću skupštinu te Gospodarsko i socijalno vijeće da na svojim sastancima tijekom 1993. godine usvoje nacrt standardnih pravila za ujednačavanje mogućnosti za osobe s posebnim potrebama.

C. SURADNJA, RAZVOJ I OSNAŽIVANJE LJUDSKIH PRAVA

66. Svjetska konferencija o ljudskim pravima preporučuje da se prioritet dade nacionalnim i međunarodnim naporima na promicanju demokracije, razvoja i ljudskih prava.

67. Osobitu pozornost treba posvetiti mjerama pružanja potpore u osnaživanju i izgradnji ljudskih prava, jačanju pluralističkog građanskog društva i zaštiti osjetljivih grupa. U svezi s tim, napose je važno vladama na njihovo traženje pružiti potporu u provođenju slobodnih i poštenih izbora, uključujući aspekte ljudskih prava i informiranja javnosti o izborima. Podjednako je važno pružiti potporu unaprjeđenju vladavine prava, promicanja slobode izražavanja i provođenja pravde te stvarnog i djelotvornog sudjelovanja ljudi u procesu odlučivanja.

(...)

69. Svjetska konferencija o ljudskim pravima osobito preporučuje Ujedinjenim narodima donošenje sveobuhvatnog programa pružanja pomoći državama u svezi s uspostavljanjem i jačanjem odgovarajućih državnih struktura koje izravno pridonose općem poštivanju ljudskih prava i održanju vladavine prava. Pod vodstvom Centra za ljudska prava, takav bi program vladama na njihovo traženje trebao osigurati tehničku i financijsku potporu nacionalnim projektima reformiranja kaznenog i zatvorskog sustava te izobrazbe odvjetnika, sudaca i policije u ljudskim pravima i svakom drugom području koje je u svezi s uspješnim funkcioniranjem vladavine prava. Program bi trebao pružati pomoć državama u primjeni planova djelovanja na promicanju i zaštiti ljudskih prava.

(...)

72. Svjetska konferencija o ljudskim pravima još jednom potvrđuje da se opće i neotuđivo pravo na razvoj, kao što je utvrđeno Deklaracijom o pravu na razvoj, mora poštivati i ostvariti. U tom smislu, Svjetska konferencija o ljudskim pravima pozdravlja odluku Komisije za ljudska prava o imenovanju Radne grupe za pravo na razvoj i potiče ju da u dogovoru i suradnji s drugim tijelima i službama u sustavu Ujedinjenih naroda, neodgodivo donese sveobuhvatne i djelotvorne mjere za uklanjanje prepreka primjeni i ostvarivanju Deklaracije o pravu na razvoj te preporuči načine i sredstva za ostvarenje prava na razvoj u svim državama, kako bi ih se što skorije razmotrilo na Općoj skupštini Ujedinjenih naroda.

73. Svjetska konferencija o ljudskim pravima preporučuje da se na nacionalnoj i međunarodnoj razini nevladinim i drugim organizacijama građana aktivnih u području razvoja i/ili ljudskih prava osigura glavna uloga u raspravama, aktivnostima i primjeni prava na razvoj i da zajedno s vladama sudjeluju u svim značajnim aspektima suradnje posvećene razvoju.

(...)

77. Svjetska konferencija o ljudskim pravima podržava sve mjere Ujedinjenih naroda i njihovih odgovarajućih specijaliziranih službi za osiguranje djelotvornog promicanja

i zaštite prava sindikata, u skladu s Međunarodnim paktom o gospodarskim, socijalnim i kulturnim pravima te drugim važećim međunarodnim instrumentima. Ona poziva sve države da u punoj mjeri ispunjavaju svoje obveze utvrđene međunarodnim instrumentima.

D. ODGOJ I OBRAZOVANJE ZA LJUDSKA PRAVA

78. Svjetska konferencija o ljudskim pravima smatra da su obrazovanje, izobrazba i informiranje javnosti u području ljudskih prava bitni za promicanje i uspostavljanje stabilnih i usklađenih odnosa među zajednicama te za unaprjeđenje uzajamnog razumijevanja, snošljivosti i mira.

79. Države trebaju težiti suzbijanju nepismenosti i usmjeravati odgoj i obrazovanje prema punom razvoju ljudske osobe i jačanju poštivanja ljudskih prava i temeljnih sloboda. Svjetska konferencija o ljudskim pravima poziva sve države i ustanove da uključe ljudska prava, humanitarno pravo, demokraciju i vladavinu prava u kurikulumе svih formalnih i neformalnih odgojnoobrazovnih ustanova.

80. Odgoj i obrazovanje za ljudska prava treba uključivati mir, demokraciju, razvoj i društvenu pravdu, kao što to stoji u međunarodnim i regionalnim instrumentima ljudskih prava, kako bi se došlo do jedinstvenog razumijevanja i svijesti u prilog poticanja opće privrženosti ljudskim pravima.

81. Uzimajući u obzir Svjetski plan djelovanja u odgoju i obrazovanju za ljudska prava i demokraciju koji je u ožujku 1993. godine usvojen na Međunarodnom kongresu o odgoju i obrazovanju za ljudska prava i demokraciju Organizacije Ujedinjenih naroda za obrazovanje, znanost i kulturu, i druge instrumente ljudskih prava, Svjetska konferencija o ljudskim pravima preporučuje državama da izrade posebne programe i strategije kako bi osigurali najširi mogući pristup odgoju i obrazovanju za ljudska prava i širenje informacija u javnosti, uzimajući osobito u obzir potrebe u području ljudskih prava žena.

82. Uz pomoć nevladinih organizacija vlade trebaju razvijati svijest o ljudskim pravima i uzajamnoj snošljivosti. Svjetska konferencija o ljudskim pravima ističe važnost jačanja Svjetske kampanje za informiranje javnosti o ljudskim pravima koju vode Ujedinjeni narodi. Oni trebaju potaknuti i potpomagati odgoj i obrazovanje u ljudskim pravima i djelotvorno širiti informacije u tom području. Savjetodavne službe i programi tehničke pomoći Ujedinjenih naroda trebaju biti u stanju brzo odgovoriti na zahtjeve zemalja glede pružanja odgoja, obrazovanja i izobrazbe u području ljudskih prava, kao i posebne izobrazbe o standardima sadržanim u međunarodnim instrumentima ljudskih prava i humanitarnom pravu te njihovoj primjeni na posebne grupe, kao što su vojne snage, zaposlenici u sudstvu, policiji i zdravstvu. Proglašenje Desetljeća odgoja i obrazovanja za ljudska prava Ujedinjenih naroda potrebno je razmotriti u kontekstu promicanja, podržavanja i usmjeravanja odgojnoobrazovnih nastojanja u tom području.

E. METODE PRIMJENE I NADZORA

83. Svjetska konferencija o ljudskim pravima potiče vlade da uključe standarde sadržane u međunarodnim instrumentima ljudskih prava u domaće zakonodavstvo i da osnaže državne strukture, ustanove i tijela koji imaju ulogu u promicanju i zaštiti ljudskih prava.

84. Svjetska konferencija o ljudskim pravima preporučuje unaprjeđenje aktivnosti i programa Ujedinjenih naroda kako bi se udovoljilo zahtjevima država koje žele uspostaviti ili ojačati svoje ustanove za promicanje i zaštitu ljudskih prava.

85. Svjetska konferencija o ljudskim pravima također daje potporu unaprjeđenju suradnje između državnih ustanova za promicanje i zaštitu ljudskih prava, osobito u razmjeni informacija i iskustava, kao i njihovu suradnju s regionalnim organizacijama i Ujedinjenim narodima.

86. U tom smislu, Svjetska konferencija o ljudskim pravima jako preporučuje da predstavnici državnih ustanova za promicanje i zaštitu ljudskih prava u određenim razmacima održavaju sastanke pod pokroviteljstvom Centra za ljudska prava, kako bi provjerili načine i sredstva poboljšanja svojih mehanizama i razmjenjivali iskustva.

87. Svjetska konferencija o ljudskim pravima preporučuje tijelima uspostavljenim po ugovorima o ljudskim pravima, predsjedavajućim tih tijela i sjednicama država stranaka da nastave poduzimati mjere u cilju usklađivanja višestrukih zahtjeva i smjernica za pripremu državnih izvješća koja se odnose na primjenu konvencija o ljudskim pravima i da uzmu u razmatranje prijedlog da bi podnošenje jednog cjelovitog izvješća o ugovornim obvezama od strane država, učinilo te postupke znatno djelotvornijim i povećalo njihov utjecaj.

88. Svjetska konferencija o ljudskim pravima preporučuje da države stranke međunarodnih instrumenata ljudskih prava, Opća skupština i Gospodarsko i socijalno vijeće uzmu u razmatranje postojeća tijela uspostavljena po ugovorima o ljudskim pravima te različite tematske mehanizme i postupke u cilju postizanja veće djelotvornosti i koristi boljom suradnjom različitih tijela, mehanizama i postupaka, uzimajući u obzir potrebu za izbjegavanjem nepotrebnih ponavljanja i preklapanja njihovih ovlasti i zadataka.

89. Svjetska konferencija o ljudskim pravima preporučuje stalno djelovanje na poboljšanju funkcioniranja, uključujući zadatke nadzora, tijela uspostavljenih po ugovorima o ljudskim pravima, uzimajući u obzir višestruke prijedloge koji su s tim u svezi dani, osobito one koji dolaze od samih tih tijela i sa sastanaka predsjedavajućih tih tijela. Sveobuhvatnom nacionalnom pristupu koji primjenjuje Odbor za prava djeteta treba također dati potporu.

90. Svjetska konferencija o ljudskim pravima preporučuje državama strankama ugovora o ljudskim pravima da prihvate sve dostupne opcijske postupke komunikacije.

91. Svjetska konferencija o ljudskim pravima sa zabrinutošću primjećuje da počinitelji zločina ostaju nekažnjeni i podupire nastojanja Komisije za ljudska prava i

Podkomisije za sprječavanje diskriminacije i zaštitu manjina da prouče sve aspekte toga problema.

92. Svjetska konferencija o ljudskim pravima preporučuje Komisiji za ljudska prava da izvidi mogućnost bolje primjene postojećih instrumenata ljudskih prava na međunarodnoj i regionalnoj razini i ohrabruje Međunarodnu pravnu komisiju da nastavi svoj rad u svezi s međunarodnim kaznenim sudom.

93. Svjetska konferencija o ljudskim pravima poziva države koje to nisu učinile, da pristupe Ženevskim konvencijama od 12. kolovoza 1949. i njenim Protokolima te da poduzmu sve odgovarajuće mjere, uključujući pravne, radi njihove pune primjene.

94. Svjetska konferencija o ljudskim pravima preporučuje brzu izradu i usvajanje nacрта deklaracije o pravima i odgovornostima pojedinaca, grupa i društvenih tijela u promicanju i zaštiti općeprihvaćenih ljudskih prava i temeljnih sloboda.

95. Svjetska konferencija o ljudskim pravima naglašava važnost očuvanja i unaprjeđenja sustava posebnih postupaka, izvjestitelja, predstavnika, stručnih i radnih grupa Komisije za ljudska prava i Podkomisije za sprječavanje diskriminacije i zaštitu manjina, kako bi oni mogli ispuniti svoje zadaće u svim zemljama širom svijeta, uz pretpostavku da imaju osigurana potrebna ljudska i financijska sredstva. Treba osigurati postupke i mehanizme kako bi oni na povremenim sastancima uskladili i racionalizirali svoj rad.

96. Svjetska konferencija o ljudskim pravima preporučuje da Ujedinjeni narodi preuzmu aktivniju ulogu u promicanju i zaštiti ljudskih prava kako bi osigurali puno poštivanje međunarodnog humanitarnog prava u svim okolnostima oružanog sukoba, u skladu sa svrhom i načelima Povelje Ujedinjenih naroda.

97. Priznajući važnost komponente ljudskih prava u posebnim ugovorima koji se odnose na neke operacije čuvanja mira Ujedinjenih naroda, Svjetska konferencija o ljudskim pravima preporučuje glavnom tajniku da uzme u obzir izvještaje, iskustvo i mogućnosti Centra za ljudska prava i mehanizme ljudskih prava, u skladu s Poveljom Ujedinjenih naroda.

98. U cilju unaprjeđenja uživanja gospodarskih, socijalnih i kulturnih prava, treba ispitati dodatne pristupe, kao što je sustav indikatora za mjerenje napretka u ostvarenju prava utvrđenih Međunarodnim paktom o gospodarskim, socijalnim i kulturnim pravima. Nastojanja na osiguranju priznanja gospodarskih, socijalnih i kulturnih prava moraju biti usklađena na nacionalnoj, regionalnoj i međunarodnoj razini.

(...)

Prevela: Vedrana Spajić-Vrkaš